

Erhvervs-Ph.d. om bofællesskaber

Balancen imellem det private og det fælles

I bofællesskaberne opnås en fin balance imellem fællesskab og privathed, men hvordan etableres og organiseres bofællesskaberne? En erhvervs-Ph.d., der er blev til i samarbejde imellem Kuben Management, Statens Byggeforskningsinstitut og Dansk Byplanlaboratorium, har forsket i bofællesskaber

Af Anna Falkenstjerne Beck, Erhvervs-Ph.d. og konsulent Kuben Management

Selvom man i Danmark har været på forkant med at etablere bofællesskaber siden de tidlige 1970'ere, har interessen for etablering af forskellige typer af bofællesskaber, og ikke mindst forskning i bofællesskaber, taget form langt fra Danmark. Nok har vi i lighed med Holland og Sverige etableret mange bofællesskaber, men vi hang lidt bagefter med forskningen. Særligt manglede der opdateret viden om de aldersblandede bofællesskaber.

International fokus på danske bofællesskaber

Til gengæld har der været international bevågenhed om danske bofællesskaber. En række forskere, herunder

et amerikansk arkitekt-par var i løbet af 1980'erne og 1990'erne flere gange i Danmark for at studere bofællesskaber. De bragte den danske bofællesskabsmodel med sig til USA, hvor de implementerede deres version og byggede bofællesskaber, og de skrev om både de danske og amerikanske bofællesskaber. Derfor blev danske bofællesskaber kendt i hele verden.

Men der blev stadig efterspurgt opdateret litteratur på engelsk om danske bofællesskaber, for i Danmark har selvorganiserede fællesskabsgrupper været gode til at eksperimentere med nye måder at designe og etablere fællesskaber på. Derfor var det også naturligt,

at afhandlingen blev artikelbaseret og skrevet på engelsk.

Privat – i fællesskab

I et bofællesskab har man hver sin private bolig, samtidigt med at man er en del af et fællesskab. Der er typisk et fælleshus, hvor man spiser sammen nogle gange om ugen og laver forskellige sociale aktiviteter. Der er ofte fælles grønne arealer, legepladser og fælles parkeringsplads, så området er bilfri zone, og børnene kan løbe frit omkring. Der kan også være deleværksteder, vaskerum, legerum, køkkenhaver, alternative energi- og forsyningssystemer, som fx fælles solcelleanlæg, pilerensningsanlæg m.m.

Græsmarken fra 2007 består af 25 privatejede boliger og fælleshus. Bofællesskabet er opført med svenske typehuse og fulgte den traditionelle selvorganiserede model i etableringen. Gruppen kaldte i starten bofællesskabet for Kyoto, da visionen var bæredygtighed.

Karise Permatopia stod færdigt 2018 og består af 90 boliger hvoraf 44 er almene, 23 er privatejede og 23 er andelsboliger. Bofællesskabet blev etableret i en top-down facilitering, hvor kommende beboere blev inddraget i processen og gruppedannelsen. Boligområdet ligger i byzone og er organiseret som en forening, der indeholder boligforeninger og almen boligafdeling, mens en gammel gård og ombygget lo fungerer som fælleshuse. De ligger i landzone sammen med landbrugsarealer og skov, og er organiseret som en anden forening, der bl.a. indeholder forsyningsforeninger og vindmølle laug.

I alle størrelser

Der findes forskellige typer og størrelser. En del bofællesskaber består af 20-40 husstande med familier, unge, ældre, par, singler med eller uden børn. Men der findes også helt små bofællesskaber, eksempelvis generationsbofællesskaber, med blot to husstande fra samme familie på tværs af generationer. I seniorbofællesskaber skal beboerne være over 50 eller 60 år og uden hjemmeboende børn. Der er også de helt store bofællesskaber, hvor der kan være 100 eller flere husstande med stor spredning i alle aldre. Sidstnævnte er typisk bygget op om og organiseret i klynger.

Man kan mere sammen end alene

Mange bofællesskaber er tegnet af arkitekter, enten som tæt-lav bebyggelser eller som integrerede strukturer med glasoverdækkede gange og fællesarealer, der forbinder boligene.

I urbane miljøer bygger man typisk i højden og har fællesfaciliteter i bunden eller toppen af huset. I økosamfund har beboerne ofte selv bygget deres boliger og fælleshuse, og her ligger boligene ofte mere spredt i landskabet. De fleste økosamfund ejer jord, som de dyrker og bruger til rekreative områder samt til pilerensningsanlæg.

Andre bofællesskaber er etableret i funktionstømte eller ombyggede huse, som fx en gammel herregård, en nedlagt skole eller fabriksdal. Drivkraften for at etablere bofællesskaber er centreret om det sociale liv i fællesskabet, ønsket om at leve økologisk bæredygtigt og tanken om, at man kan mere sammen end alene.

Man ønsker altså at etablere muligheder for at gøre noget andet og mere end i andre boligformer.

Beboerne deler

I bofællesskaberne deler man. Madordningen er fast bestanddel i de fleste bofællesskaber. Men i nogle bofællesskaber har man også delebilsordninger, som kan deles med andre beboere fra det lokale område. Somme tider er der børnehaver, lilleskole eller forsamlingshus, som deles med den lokale landsby. Men man kan også lave events, hvor lokalområdet inviteres indenfor, fx et årligt loppe-marked eller en musikfestival. Bofællesskaber kan derfor være mere eller mindre åbne for det lokale område, de er del af, selvom bofællesskabet først og fremmest er for de beboere, der har valgt denne form for bolig.

Værdifællesskab

Den traditionelle måde at etablere et bofællesskab på er at danne en selvorganiseret gruppe, som diskuterer visioner, værdigrundlag samt hvor og hvordan man vil bo. Da der ikke findes en bestemt bygge- eller finansieringsmodel til bofællesskaber, heller ikke i juridisk form, kan etableringen af et nyt bofællesskab være en lang proces, der kræver tid, ressourcer og social kapital. At blive en beboergruppe, der finder fælles værdigrundlag, kommune, egnet grundstykke, arkitekter, finansiering af byggeprojekt og annoncerer efter flere deltagere, er en arbejdskrævende proces. I det praktiserede fællesskab fordeler man ansvar ved, at alle er aktive i forskel-

lige arbejdsgrupper, der tager sig af bestemte dele i såvel etableringen som driften af bofællesskabet. På fællesmøder diskuterer man, hvordan man skal løse forskellige udfordringer, og man hjælper hinanden i hverdagen igennem fællesskabets ordninger.

Erhvervs-PhD

En erhvervs-PhD er et 3-årigt forskningsmæssigt samarbejde imellem et universitet og en virksomhed, der får gavn af en uddybet viden om et bestemt emne eller felt. Hertil kan der være knyttet tredjeparter, der har en særlig interesse for forskningen. Nærværende erhvervs Ph.d. er støttet af Innovationsfonden, Grundejernes Investeringsfond, Landsbyggefonden og Kuben Management. Ved Byplanmødet 2019 udkommer en dansk publikation med en række af hovedpointerne fra afhandlingen

Anna Falkenstjerne Beck
Erhvervs-Ph.d. og konsulent
Kuben Management

